

El llegat del *Diccionari Aguiló* en el *Diccionari general de la llengua catalana* i en el *Diccionari català-valencià-balear*

MARIA-PILAR PEREA
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

L'últim paràgraf de les conclusions de Perea (2021), en un treball on s'examinaven les aportacions de l'obra fabriana al *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB), suggeria la possibilitat d'estudiar la influència que el *Diccionari Aguiló* (DA) (1915-1934) tingué en la redacció del *Diccionari general de la llengua catalana* (DGLC) (1932). És ben conegut que Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu, en el si de l'Institut d'Estudis Catalans, revisaren i publicaren els materials lexicogràfics que Marià Aguiló i Fuster aplegà en els diversos viatges que emprengué per terres catalanes (Massot, 2002), però la metodologia que s'hi aplicà no és tan coneguda, llevat de les succintes informacions que proporcionen l'«Advertiment» de sis planes que figura en el primer volum del DA i el breu article que Antoni M. Alcover (1923) publicà en el *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* (BDLC). Posteriorment, Colón i Soberanas (1985) i Colón (2003) s'hi han referit en relació amb l'edició dels materials, amb l'anàlisi de la documentació i amb la peculiaritat que presenten alguns termes i definicions; i Pons Borràs (2014) n'ha destacat la informació dialectal que l'obra aporta a partir de l'examen de les dades referides a Menorca, Eivissa i Formentera.

L'objectiu d'aquest treball és oferir una mostra de la influència que el DA tingué en la redacció del DGLC a partir de les gairebé 5.600 entrades que, en el contingut del DCVB, presenten la referència «(Aguiló Dicc.)». És cert que el DCVB recull majoritàriament citacions i exemples extrets del DA, a partir dels quals, juntament amb altres fonts documentals, els autors infereixen la definició dels termes, però un primer sondeig ha constatat també la coincidència formal

d'algunes definicions del DGLC i les que presenta el DA. El propòsit és comprovar quines entrades del DCVB, marcades amb «(Aguiló Dicc.)», apareixen en el DGLC. I, un cop extretes les que són coincidents, comparar-ne la definició amb les del DA per descriure'n els elements comuns, quantificar-ne la presència i comprovar si el DGLC extragué dels materials d'Aguiló termes antics i mots marcats diatòpicament.

2. EL **DICCIONARI AGUILÓ**. UNA MICA D'HISTÒRIA

Colón i Soberanas (1985, p. 187-197) examinen la macroestructura i la microestructura del DA, i donen compte, mitjançant observacions efectuades sobre la documentació, la revisió i la publicació dels materials, de la vàlua d'aquest «tresor» lexicogràfic, com també d'algunes de les seves limitacions, atesa la seva fragmentació, la manca d'unitat i la incompleció de les dades. Cal recórrer, però, al BDLC per conèixer certs aspectes relatius a la seva història i a la seva redacció.

És ben conegut l'ascendent que Aguiló, juntament amb Tomàs Forteza,¹ va tenir en l'època de joventut d'Alcover. I no és estrany que, coneixedor de la tasca que va desenvolupar el seu mentor en relació amb l'abast dels estudis lexicogràfics que desenvolupava (BDLC, x, 1918-1919, p. 287), el manacorí volgués emprendre l'elaboració d'un diccionari que abracés tot el conjunt de la llengua catalana (Massot, 1983, p. 105). De fet, el mateix Alcover designa Aguiló «Apòstol i Patriarca del Renaixement de la Llengua Catalana i de la seua Literatura, Precursor de l'*Obra del Diccionari* de la nostra Llengua, per la qual treballà tota la vida» (BDLC, xi, 1920, p. 317); un prolegomen, doncs, del que seria el *Diccionari català-valencià-balear*.

Des d'aquesta perspectiva té tot el sentit que, un cop iniciada l'*Obra del diccionari*, quan ja feia uns anys del traspàs d'Aguiló i davant el fet que els nombrosos materials que l'erudit havia recopilat perillessin de romandre inèdits, Alcover maldés, tanmateix amb resultats infructuosos, d'incorporar-los al seu projecte lexicogràfic. Els primers volums del BDLC recullen algunes de les gestions que efectuà. Així, sabem que l'any 1901 el fill d'Aguiló convidà Alcover a associar-se a l'obra d'Aguiló, respectant l'autoria de cada part. Aquesta proposta obtingué una resposta negativa del manacorí, que no volia limitar-se a subsumir els seus materials a l'inventari del seu mentor, perdent fins i tot el nom inicial de *Diccionari de la llengua catalana*.

1 Vegeu també altres referències al BDLC (1923-1924, p. 124) i al contingut de l'epistolari que Aguiló mantingué amb Forteza entre 1867 i 1897 (Gomis, 1966).

Més endavant, Àngel Aguiló es proposà de dur a terme en un temps breu l'edició de l'obra (BDLC, I, 1902-1903, p. 32). Alcover creia que, en fer-se la publicació, en forma de fascicles, de l'inicialment anomenat *Inventari de la Llengua Catalana*, se'n podria servir per al diccionari que volia dur a terme. De fet, el fill d'Aguiló (1902, p. 6), davant l'anunci d'Alcover d'aplegar materials per a la seva Obra del diccionari, publicà, l'any 1902, una *Mostra de l'Inventari de la Llengua Catalana*, que conté una presentació de la preposició *a* i d'una part de la lletra *p* (*pa-Paduray*), però no tingué continuïtat en el temps. En les paraules preliminars de l'opuscle (Aguiló, 1902, p. 6-7) es fa una descripció prou completa del que després trobarà el lector en consultar l'obra editada per l'Institut d'Estudis Catalans.

L'any 1915, el «Pertret per una bibliografia filològica de la llengua catalana del temps més antic fins a 31 de desembre de 1914» d'Alcover informa també sobre el nom d'alguns dels col·laboradors, ben coneguts (Tomàs Forteza, Eduard Toda, Lluís d'Alós, marquès de Dou), i del destí que experimentaren els materials d'Aguiló.

És d'aquest mateix any el *Report dels treballs fets per les Oficines Lexicogràfiques durant el bienni de 1913-1914*, signat per Lluís Segalà i Josep Carner, un opuscle de 15 pàgines on, a més de donar compte de les tasques que desenvolupaven les Oficines Lexicogràfiques, sota la direcció de Fabra, es ressenya, en dues pàgines, un cop se n'havia publicat el primer fascicle, el procés d'ordenació de les cèdules d'Aguiló: una feina que no devia resultar senzilla (vegeu, especialment, les pàgines 6 i 7, i també la introducció del primer tom, pàgina i).

Alcover, que havia fet una breu ressenya d'aquest *Report* (BDLC, VIII, 1914-1915, p. 135), uns anys més tard, un cop esclatat el conflicte amb els intel·lectuals i polítics de Catalunya, en redactà una altra de més bel·licosa, referida als quatre primers toms editats del DA (BDLC, XIII, 1923-1924, p. 124-127). El seu propòsit era traçar una breu història de la publicació, sense estalviar-se, però, uns comentaris crítics que reivindicaven el paper que tingué Montoliu en l'ordenació i edició dels materials, a diferència de Fabra, que, segons declarava, hi contribuí molt escadusserament, però era qui figurava, en la portada dels primers fascicles, pel fet de ser membre de l'Institut. Destacava, d'altra banda, un fet evident, i és el de la nombrosa bibliografia que no és registrada en la «Llista de les principals obres citades en abreviatura», la qual, per indicar-ne la incompleció, es complementa amb l'adjectiu «provisional». Alcover retreia, en particular, que hi haguessin suprimit les seves *Contarelles*; i recriminava la lentitud amb què es feia l'obra, la qual, de fet, no va veure acabada, ja que es clogué l'any 1934. El resultat consistí en 8 volums, que aplegaren unes 2.500 pàgines a dues columnes (Rico i Solà, 1995, p. 143).

En realitat, al marge del relat d'Alcover, es té molt poca informació sobre les tasques que es van dur a terme per a l'elaboració del DA. El mallorquí explicava

en la ressenya esmentada anteriorment que l'Institut s'havia compromès a publicar els materials sense alterar-ne l'ortografia (BDLC, XIII, 1923-1924, p. 127). L'esment a l'ortografia retocada deu referir-se probablement a les definicions que encapçalaven algunes entrades del DA, però especialment a les que originalment eren en castellà, i, per bé que algunes s'han conservat, «es cregué convenient girar al català aquelles que, en ésser traduïdes, no riscaven de perdre res de llur valor» (p. v).

D'altra banda, cal tenir en compte que, com consta en el citat *Report*, es treballava, en paral·lel, en el DGLC, l'objectiu del qual, en aquells moments, era l'«enregistrament del lèxic català vivent en totes les seves varietats dialectals» (p. 8; vegeu, per al *Report*, les pàgines 8 a 15). La confecció conjunta de totes dues obres lexicogràfiques podria explicar l'existència de certes concomitàncies entre ambdues.

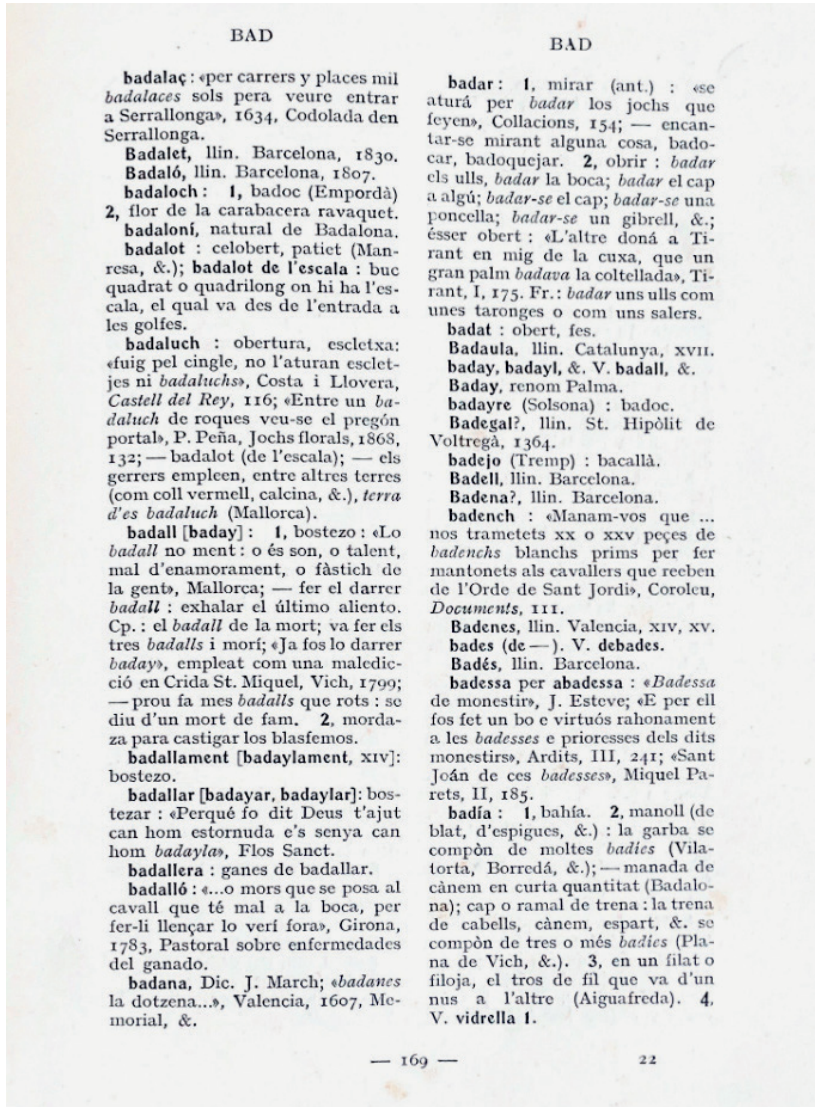
3. LA «COMPLEMENTARIETAT» DEL *DICCIONARI AGUILÓ*

Colón i Soberanas (1985, p. 196) tanquen l'apartat dedicat al DA fent referència al valor que encara té aquesta obra i a la funció de «complementarietat» que exerceix no sols en relació amb el DCVB, el qual en documentà, citant-ne la font, una part del contingut de diversos lemes o fins i tot la seva totalitat, sinó des del punt de vista de la lexicografia històrica.

Pel que fa a la presència en el DCVB, es poden comptabilitzar 5.595 entrades que contenen referències, totals o parcials, provinents del DA. Si s'observa una pàgina del DA agafada a l'atzar (figura 1), s'aprecia, des del punt de vista de la disposició del contingut, el que Casas Homs (1963-1968, p. 59) anomena «totum revolutum», expressió usada pel mateix Aguiló, que no té, però, cap connotació pejorativa, sinó que designa el mètode de treball de l'erudit palmèsà.

L'objectiu del DA es descriu també succintament en el darrer paràgraf de l'«Advertiment» que encapçala el primer tom del repertori, el qual veié la llum l'any 1918: «compondre un diccionari general de la llengua catalana» (p. vi). En efecte, el DA recull un conjunt d'informacions de tota mena, algunes de les quals es registren en la imatge: mots, i les corresponents citacions, que abracen la llengua antiga (*badalaç*), però també la llengua contemporània (*badaluch*), els llinatges (*Badalet*) i també els topònims, els dialectalismes (*baladoch*), les locucions (*badall*), els derivats (*badallera*) o els renoms (*Baday*). Observem també les entrades amb la definició en castellà (*badallar*) i les que no tenen definició sinó que sols hi apareix la referència documental (*badench*).

FIGURA 1
Mostra d'una pàgina del Diccionari Aguiló

Si aquest és el centre d'interès del DA, cal plantejar-se quines informacions n'aprofita el DCVB, que en compartia alguns dels objectius. En general, s'hi extreuen arcaismes, que són encapçalats generalment per l'abreviatura «ant.» (*crisolit*, *culla*, *dall*), dialectalismes —*dau* (Onda), *davallador* (Gir.), *desaforat*

(Mall.)—, definicions (*xinxollar*), exemples provinents de fonts documentals d'èpoques diverses —*endrapar* (a. 1437), *xerraire* (a. 1437), *engrevir* (a. 1593)—, topònims —*Les Feus* (s. v. *feu*)—, antropònims (*Albacar*, *Altell*, *Seca*), cançons populars (*garberol*), refranys (*cabal*: Refr. «No fiïs a cap home ton cabal, que amb ell no hi mengis un quartà de sal»), locucions (s. v. *ull*: *ulls de tòtina*: ulls grossos), exclamacions (*malguany*), variants formals (*recoble*), variants formals antigues (*sortiller*), variants ortogràfiques antigues (*sarró*), i fins i tot se'n reproduïx fidelment algunes definicions que en el DA figuren en castellà (*malginy*, *sapastre*).

D'altra banda, algunes entrades del DCVB que recullen informacions provinents del DA també inclouen referències al DGLC, el qual no sempre, però sí de manera majoritària, fa una reproducció exacta de la informació del DA. Vegem-ne algunes:

a) En l'entrada del DCVB s'al·ludeix tant al DA com al DGLC.²

TAULA 1
Exemple del mot *gruat*

	<i>gruat</i>
DCVB	2. Passat, covat (parlant de guisos) (Empordà, ap. Aguiló Dicc.; Fabra Dicc. Gen.).
DA	(Empordà): passat, covat, parlant de la vianda que es triga a menjar després de cuïta.
DGLC	Covat (aplicat a un guisat).

b) El mot es documenta en el DA i s'incorpora al DGLC:³

TAULA 2
Exemple del mot *terratrèmer*

	<i>terratrèmer</i>
DCVB	Tremolar la terra (mot usat per J. Verdaguer segons Aguiló Dicc., i acceptat per Fabra Dicc. Gen.).
DA	Tremolar la terra, J. Verdaguer.
DGLC	Tremolar la terra.

² Vegeu també *corranda* i *socarrencs*.

³ Vegeu també *demor*, *tempestívol* i *terrotxa*.

c) El DCVB fa constar també quan el mot es documenta en el DA i s'inclou al DGLC, però és el resultat d'una mala interpretació.⁴ Els mots *gueixar* o *revoltí* en són una mostra:

TAULA 3
Exemple dels mots gueixar i revoltí

	<i>gueixar</i>
DCVB	Goixar (Aguiló Dicc.; Fabra Dicc. Gen.). Etim.: sembla una falsa grafia de <i>guaixar</i> ; no es troba sinó en el diccionari Aguiló, i d'allà l'ha pres Fabra posant-lo en el seu Diccionari General, segurament sense motiu).
DA	V. <i>goxar</i> .
DGLC	Goixar.
	<i>revoltí</i>
DCVB	2. Trebolí, remolí de vent (occ., segons Aguiló Dicc., d'on ho prengué el diccionari Fabra; però sembla que és una errada de còpia per <i>revolví</i>).
DA	(prov. de Lleyda): torbellino.
DGLC	Remolí de vent.

És cert que, en el DA, s'hi esmunyen alguns errors de còpia, com ara *escalzim* per *estalzim*; però altres cops els comentaris que fa el DCVB no són sempre encertats. Vegeu, com a exemple, a Colón i Soberanas (1985, p. 193), els comentaris en relació amb *bernejar*: «Aguiló reporta aquest article: “*bernejar* (xiv, xv): malbaratar.” Coromines no en fa cap cabal; el DCVB, per contra, comenta: “*Bernejar*, ‘malbaratar’, en els segles xiv i xv segons Aguiló Dicc. Probablement és un error de còpia, per *barrejar*.” Doncs bé, Aguiló té raó. En la *Crònica* del regnat de Joan I llegim aquestes paraules: “...car aquell poch patrimoni que son pare li jaquí, vené e donà e *bernejà*”.»

4. LA PRESENCIA DEL DA EN EL DGLC

Els exemples de l'apartat anterior ja mostren que el DGLC tingué en compte el contingut del DA. De fet, en el prefaci del diccionari, Fabra (1932, p. vii) explica que, juntament amb altres obres lexicogràfiques (el *Diccionario* de l'Acadèmia espanyola, Hatzfeld i Darmesteter,⁵ Webster,⁶ el *Butlletí de Dialectologia Catalana*, etc.), el DA en fou una font d'inspiració.

4 Vegeu també *llevants* i *toís*.

5 Vegeu Colón (1985, p. 224, 227 i s.).

6 Vegeu Colón (1985, p. 230, n. 341).

En aquest treball el que interessa saber és quina fou l'aportació real del DA a l'obra fabriana. Per raó que ambdós diccionaris tenen característiques i objectius diferents fer el repàs manual de les entrades, en les versions en paper, suposaria una gran dificultat. Atès que no hi ha accés a la versió informatitzada del DA per poder comparar cadascuna de les entrades amb la coincident del DGLC, s'han fet servir, com a treball preliminar, per aconseguir els objectius proposats, les 5.595 entrades que en el DCVB inclouen la referència, en les definicions o en els exemples, al DA. D'aquestes, n'hi ha 2.319 que també són presents en el DGLC amb el mateix significat que en el DA.

Després de fer el contrast del contingut de les 2.319 entrades comunes, hi ha un total de 676 que coincideixen formalment i semànticament en tots dos diccionaris, i les coincidències es poden trobar tant en la definició com en els exemples.

Els trets comuns mostren, doncs, que el DGLC va fer reproduir, en algunes entrades, dels lemes del DA, els exemples, les definicions o ambdues coses alhora. Malgrat que en alguns casos s'hi apliquen certs canvis, bàsicament adaptacions ortogràfiques o supressions d'una part de les definicions o dels exemples, no hi ha dubte que l'origen és el DA.

A continuació, s'ofereixen diverses mostres de coincidències agrupades per tipologies:⁷

a) Coincidències en els exemples⁸

Són els casos més nombrosos (en negreta s'indiquen les coincidències absolutes). Alguns poden presentar certes adaptacions:

TAULA 4
Comparació entre DA i DGLC. Coincidència en els exemples.

	DA	DGLC
<i>abismós</i>	« Abismoses cloterades », Verdaguer.	Semblant a un abisme. Abismoses cloterades .
<i>abrilajar</i>	Refr.: Quan el març no marceja, l'abril abrilaja .	v. intr. Fer en hivern un temps primaveral [...] « Quan el març no marceja, l'abril abrilaja ».

7 Per raons d'espai exposem de cada grup un màxim de tres exemples que compleixen les característiques que s'indiquen. En nota consten altres lemes que pertanyen a les agrupacions indicades.

8 Compareu també les entrades *acriaturat*, *aixaragallar*, *aixec*, *ajustada*, *albega*, *allitar*, *amanollar*, *amollegar*, *bandola*, *bellugor*, *bleva*, *bocadents*, *bocam*, *brinc*, *bromerós*, *brossegar*, *campejar*, *carnació*, *concloentment*, *engrevir*, *envinyar*, *erradívol*, *forenc*, *lloure*, *malabonança*, *planerenc*.

	DA	DGLC
<i>acarrerar</i>	(Plana de Vich): acostumar, habitar. Ex.: Quan una dona s'acarrera al vi, a beure, és pitjor que un home.	// Pron. Agafar una via, una direcció, un avés. Quan una dona s'acarrera al vi o a beure és pitjor que un home.

En alguns casos el DA inclou un matís semàntic prou significatiu, que no recull el DGLC:

TAULA 5
Comparació entre DA i DGLC. Pèrdua de matisos semàntics

	DA	DGLC
<i>carnissada</i>	<i>carnçada</i> – (Vall de Ribes, Puigcerdà): Fr.: <i>fer una carniçada</i> : ho diu la gent pobre i gandula que en tenir alguns diners se'n va a l'hostal a menjar carn.	Menjada de carn. <i>Fer una carnissada.</i>

b) Coincidències en les definicions.⁹ El DGLC les reproduïx totalment o parcialment:

TAULA 6
Comparació entre DA i DGLC. Coincidència en les definicions

	DA	DGLC
<i>abocador</i>	en los cafès, el mosso que aboca el cafè i la llet a les tasses que altres mossos han servit.	El qui aboca / Esp. el mosso que aboca el cafè, la llet, etc., a les tasses.
<i>esgrassotar</i>	collir els gotolls o agrassots en les vinyes (E. Toda).	Collir els agrassots (d'una vinya).
<i>comerciantalla</i>	la turba de comerciants , terme despectiu. Ex.: la <i>comerciantalla</i> de Barcelona ho omplia tot.	Turba de comerciants. <i>La comerciantalla dels basars.</i>

Cal observar el matís semàntic que afegeix el DA a *comerciantalla*: terme despectiu. També es registren locucions:

9 Compareu també les entrades *afullolar*, *agraner*, *aguitarrat*, *albader*, *alçapremera*, *allisada*, *ampoller*, *apallar*, *apetxinat*, *aula*, *barrastral*, *batega*, *broqueta*, *cendraire*, *cendrot*, *dardera*, *esbalçader*, *esgaldiny*, *estaferm*, *falcejar*, *fasser*, *girada*, *llis*, *rodellaire*, *terratrèmer*.

TAULA 7
Comparació entre DA i DGLC. Locucions

	DA	DGLC
<i>mengim</i>	<i>mengims</i> - (fer ____): menjar poc i sovint.	Fer mengims: menjar poc i sovint.
<i>mot</i>	-- no tornar <i>mot</i> : no tornar resposta.	No tornar mot: no tornar resposta.

Hi ha, però, algunes definicions ambigües, com en el cas d'*engerbir-se*, on el significat d'*enrampar-se*, en el DGLC, no és prou precís:

TAULA 8
Comparació entre DA i DGLC. Imprecisió en les definicions

	DA	DGLC
<i>engerbir-se</i>	(Àger): <i>enrampar-se</i> de fred.	<i>Enrampar-se</i> .

c) Coincidències en les definicions i en els exemples¹⁰

El nombre de casos d'aquesta agrupació és més reduït que en les anteriors.

TAULA 9
Comparació entre DA i DGLC. Coincidència de definicions i exemples

	DA	DGLC
<i>acalorar</i>	<i>donar calor</i> : «Lo sol acalora a tot lo món», XIX.	v. tr. <i>Donar calor</i> . El sol acalora tot el món.
<i>arc</i>	<i>arqueado</i> : «les celles altes e ben arcades e negres, Angels U. 40.	En forma d'arc. Les celles ben arcades.
<i>cluaina</i>	<i>clucayna</i> - fer la <i>cluaina</i> : tancar els ulls al morir.	Fer la <i>cluaina</i> , tancar els ulls en morir-se.

En alguna ocasió, en el DGLC, la definició no s'acaba de correspondre amb l'exemple que proposa el DA.

¹⁰ Compareu també les entrades *armariat*, *aturonat*, *corretjada*, *desbatallat*, *enrellentir*, *llamp*, *llaurador*, *marès*, *sopaller*.

TAULA 10
Comparació entre DA i DGLC. Definicions no corresponents als exemples

	DA	DGLC
<i>sull</i>	-- en el joc de cartes, una carta sola d'un pal. Ex.: <i>tinc l'as sull</i> (Mallorca).	Fig. Sol, pelat. <i>Tinc l'as sull</i> .

A més dels testimonis recollits de la llengua oral i de la paremiologia, en el DA es troben fonts documentals antigues (segles xv, xvi i xvii; *Eiximenis* —*arcat*), però també modernes: Jacint Verdaguer, Josep Cortils i Vieta, Gaietà Vidal i Valenciano, Josep Pin i Soler, Víctor Balaguer o Eduard Toda.

Quant als canvis formals, a més de modificacions ortogràfiques, omissions en les exemplificacions o canvis en els temps verbals, s'observa que, en el DGLC, les formes pronominals plenes són substituïdes per les reforçades (*bleva*); els possessius àtons, pels tòpics (*albader*); el verb *dar*, per *donar* (*apallar*); la partícula temporal *al*, per *en* (*clucaïna*); l'article *lo*, per *el*; o *això*, per l'article neutre (*engrevir*).

d) Casos particulars

S'indiquen, a continuació, alguns casos significatius que tenen transcendència en el procés de traspàs dels lemes del DA al DGLC.

d1) Mots que en el DA duen un interrogant

Colón i Soberanas (1985, p. 195) es plantegen «a qui pertanyen els interrogants, tan abundosos al llarg del Diccionari». En efecte, alguns d'aquests interrogants es troben en el lema, per indicar que el sentit del mot és obscur o que la forma és incerta; d'altres són en la definició. Els autors sospiten que la majoria deuen provenir del mateix Aguiló, per bé que alguns podrien haver estat posats pels editors. La taula següent en recull una petita mostra,¹¹ en la qual es pot observar que, bo i la presència de l'interrogant, la definició fou incorporada al DGLC.

11 Compareu també l'entrada *furtivol*.

TAULA 11
Comparació entre DA i DGLC. Supressió d'interrogants

	DA	DGLC
<i>brisall</i>	Escapoló, retall? «Un brisall de drap de lli», Inv. Barcelona, 1513	Escapoló, retall.
<i>cuidat</i>	<i>cuydat</i> – conjectura , sospita (?): «Més val <i>cuydat</i> de vell que saber d'hom novell».	Conjectura. Més val <i>cuidat</i> de vell que saber d'home novell.
<i>masclejar</i>	(Elx) Sacsejar els dàtils de les palmeres amb les pales del pol·len que fan les palmeres mascles (?) Ex.: aquestes palmeres o aquets dàtils estan poc <i>masclajades</i> o <i>masclejats</i> .	// Sacsejar les pales de les palmeres mascles (sobre les flors de les palmeres femelles).

d2) Tractament dels arcaismes¹²

En comparar les entrades comunes en tots dos diccionaris, cal observar si s'inclouen en el DGLC els mots antics, que, en el DCVB, són precedits per l'abreviatura «ant.» o que al DA s'assenyala que són usats en un determinat segle. Colón i Soberanas (1985, p. 219-220), en referir-se a aspectes cronològics relacionats amb el diccionari fabrià, admeten que «sembla que havia decidit refusar els arcaismes», que s'haurien destinat al «futur gros diccionari de l'Institut», el qual, però, mai no es va arribar a publicar. Amb tot, mots titllats d'antiquats tant en el DCVB com en el DA, com s'observa en la taula següent, es van incloure en el DGLC sense fer constar que es tractava d'arcaismes. Esporàdicament, pot aparèixer l'abreviatura «ant.» (*cofrer*, *genet*).

TAULA 12
Comparació entre DA i DGLC. Tractament dels arcaismes

	DA	DGLC
<i>aflat</i>	Hálito «perqué les serps ab lo seu <i>aflat</i> no infectionen les petites àligues dels nius, xv.	Hàlit, alè, buf. <i>Les serps amb llur aflat.</i>
<i>assuavir</i>	per <i>assuavar</i> (xv).	Fer més suau, menys aspre, menys rude.
<i>cofrer</i>	Tresorer , 1391.	ant. Tresorer.

12 Compareu també les entrades *espitat*, *genet*, *rigiditat*, *sedegar*.

d3) Termes dialectals¹³

Com s'ha pogut constatar en alguns exemples, en el DA la majoria de les definicions contenen una marca diatòpica. Dels lemes transferits al DGLC, aquesta tipologia és la que presenta el nombre més elevat de casos. Colón i Soberanas (1985, p. 218-219) afirmen que Fabra no exclouïa d'antuvi els mots dialectals, però calia que fossin avalats per l'autoritat dels bons escriptors» (vegeu Fabra, 1932, p. VI-VII).

El DGLC recull un bon nombre de dialectalismes provinents del DA, però mai no n'indica la ubicació geogràfica. Els termes tenen una procedència ben variada. Malgrat que una bona part provenen de la zona oriental peninsular (Santa Coloma de Farners, Vic i la Plana de Vic, la Vall de Ribes, les Guilleries, Girona, Olot, la plana d'en Bas, Olot, Sant Joan de les Abadesses, Centelles, el Masnou, Mataró, Banyoles), també n'hi ha, i no amb una xifra reduïda, de la zona occidental (Lleida, Andorra, l'Urgell, Ulldecona), de València i de Mallorca. Observem la reproducció gairebé idèntica de la definició en la majoria dels vocables.

TAULA 13
Comparació entre DA i DGLC. *Dialectalismes I*

	DA	DGLC
<i>afillolar</i>	(Mallorca, Santa Coloma de Farnès, &.): ésser padrí de .	Ésser padrí de bateig (d'algu).
<i>aguissar</i>	(Plana de Vich): azuzar, abordar , acabussar	Abordar (els gossos).
<i>apradar</i>	(Vall de Ribes, &.): fer prat de la terra que no era. Ex.: En N. des que té aigua ha <i>apradat</i> tot los seus camps.	Convertir en prat . Apradar un camp.

Molt ocasionalment el DGLC indica una ubicació geogràfica de caràcter general:

13 Compareu també les entrades *afitorar*, *auleda*, *balcar*, *barromba*, *batzoler*, *bolca*, *carranxa*, *claquera*, *cosó*, *cuca*, *enarçar*, *endengat*, *esplomatxegat*, *estuforn*, *goleró*, *grauxa*, *guinardera*, *netegies*, *oquer*, *penquer*, *picota*, *renís*, *replujar*, *santaire*, *tir*, *xorra*.

TAULA 14
Comparació entre DA i DGLC. *Dialectalismes II*

	DA	DGLC
<i>dona</i>	(St. Julià de Vilatorrada): Llevadora , comadrona.	(En alguns indrets) la llevadora .

Com expliquen Colón i Soberanas (1985), en no haver-hi cap referència a la seva extensió geogràfica, un terme dialectal, quan és admès en el DGLC, esdevé autoritzat a ser emprat en la llengua comuna. Així, el comentari del DCVB que apareix a *llagrimall* («Forma documentada en el segle XIV, segons Aguiló Dicc., i adoptada per Fabra en el seu “Diccionari general”») és justificat pel fet que «la pretensió de Fabra, en acollir un terme així, era donar-li categoria de mot general català» (Colón i Soberanas, 1985, p. 219). Tanmateix, el que es desconeix és quins criteris d'admissió i d'exclusió va adoptar.

5. CONCLUSIONS

La comparació de les dades del DA amb les del DGLC, per observar una possible influència del primer sobre el segon, es pot fer de dues maneres: des d'un punt de vista quantitatiu o des d'un punt de vista qualitatiu. En el primer cas, caldria poder accedir a la versió informatitzada i marcada d'ambdues obres, tenint en compte la dificultat que pot suposar en alguns casos la grafia prefabriana que apareix en algunes entrades, com també les definicions en castellà. Els resultats obtinguts molt probablement no s'allunyarien gaire dels que s'obtenen mitjançant una aproximació qualitativa, que és la que s'ha aplicat en aquest treball. La comparació dels resultats ha mostrat tres possibilitats que donen compte de quina fou la informació que es va extreure del DA i com es va distribuir en el DGLC:

- a) la coincidència en els exemples, que és, contra tot pronòstic, l'agrupació que té el nombre més elevat d'entrades;
- b) la coincidència en les definicions;
- c) la coincidència en les definicions i en els exemples.

S'observa també que el DGLC no vacil·la a extreure del DA formes provinents de la llengua antiga i, especialment, un gran nombre de dialectalismes, en alguns casos de caràcter molt local.

Com s'esdevenia en relació amb el DCVB, s'aprecia que el DGLC aprofita, del DA, termes moderns, dialectals, locucions, refranys, mostres de llengua oral i vocables antics.

Constatada la influència que el DA exercí en el DGLC, i, òbviament, en els seus successors, el DIEC1 i el DIEC2, cal, com van fer en el seu moment Colón i Soberanas (1985), reivindicar el valor d'aquesta obra, la qual, malgrat la seva incompleció i fragmentació, és un treball imprescindible no sols per a l'estudi de la llengua antiga sinó també de la llengua moderna. I és, en definitiva, un precursor incontestable del *Diccionari català-valencià-balear*.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AGUILÓ, Àngel (1902). *Mostra del Inventari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Tipografia «L'Avenç».
- BDLC = ALCOVER, Antoni M. (ed.) (1901-1926). *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*. Vol. I-XIV. També disponible en línia a: <<http://alcover.iec.cat>>.
- CASAS HOMS, Josep M. (1963-1968). «Un predecessor de Pompeu Fabra». *Estudis Romànics*, vol. XII, p. 51-63.
- COLÓN, Germà (2003). «Mossèn Alcover i la lexicografia catalana». A: *Actes del Congrés Internacional Antoni M. Alcover*. Palma/Barcelona: Universitat de les Illes Balears / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 277-290.
- COLÓN, Germà; SOBERANAS, Amadeu-J. (1985). *Panorama de la lexicografia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- DA = AGUILÓ, Marià (1915-1934). «*Diccionari Aguiló*». *Materials lexicogràfics revisats i publicats sota la cura de Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- DCVB = ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. (1930-1962). *Diccionari català-valencià-balear*. 10 vol. Palma: Moll.
- DGLC = FABRA, Pompeu (1932). *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Llibreria Catalònia.
- GOMIS, Josep A. (ed.) (1966). *Marian Aguiló i la «Renaixença» a través d'un epistolari de 266 cartes a Tomàs Forteza (1867-1897)*. Barcelona: Biblioteca Balmes.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1915). *Report dels treballs fets per les Oficines Lexicogràfiques durant el bienni de 1913-1914*. Barcelona: Tipografia «L'Avenç».
- MASSOT I MUNTANER, Josep (2002). *Els viatges folklòrics de Marià Aguiló*. Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.
- PEREA, Maria-Pilar (2021). «Les aportacions de l'obra fabriana al *Diccionari català-valencià-balear*». A: PRADILLA, Miquel Àngel (ed.). *De llengua i societat*.

De la proposta fabriana a la reforma normativa de l'IEC. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 275-299.

PONS BORRÀS, David (2014). «Caracterització dialectal del *Diccionari Aguiló*». Treball de fi de grau. Universitat de Barcelona.

RICO, Albert; SOLÀ, Joan (1995). *Gramàtica i lexicografia catalanes: síntesi històrica*. València: Universitat de València